

КОНСУЛТАТИВЕН СЪВЕТ КЪМ МИНИСТЪРА НА ТУРИЗМА

МИНИСТЕРСТВО НА ТУРИЗМА

ПРОТОКОЛ

ОТ ЗАСЕДАНИЕ НА КОНСУЛТАТИВНИЯ СЪВЕТ КЪМ МИНИСТЪРА НА ТУРИЗМА,

ПРОВЕДЕНО НА 17.09.2020 г. – гр. София, „София хотел Балкан“

Присъствали членове на Консултативния съвет към министъра на туризма, вкл. Председател, заместник-председатели и директори на специализирани администрации:

1. **Марияна Николова**, заместник министър-председател, министър на туризма и председател на Консултативния съвет към министъра на туризма;
2. **Ирена Георгиева**, заместник-министър на туризма
3. **Любен Кънчев**, заместник-министър на туризма
4. **Мая Никовска**, директор на дирекция „Туристическа политика“
5. **Ани Хараламбиева**, директор на дирекция „Маркетинг, реклама и информация в туризма“
6. **Веселин Желатов**, директор на дирекция „Програми и проекти в туризма“
7. **Екатерина Дацова**, директор на дирекция „Управление на морските плажове“
8. **Николай Костов**, директор на дирекция „Международно сътрудничество и инвестиции в областта на туризма“
9. **Славейко Стайков**, съветник на министъра на туризма
10. **д-р Полина Карастоянова**, Изпълнителен директор на Национален борд по туризъм
- **д-р Мартин Захариев**, зам. председател на Национален борд по туризъм
11. **Георги Щерев**, председател на Българска хотелиерска и ресторантьорска асоциация
12. **Димитрина Горанова**, представител на Асоциация на българските туроператори и туристически агенти
13. **проф. Георги Рачев**, зам. председател на УС, Българска асоциация на туристическите агенции
14. **Станимир Станков**, председател на Национална асоциация по СПА и Уелнес туризъм
15. **Живко Иванов**, зам. председател на УС на Български съюз по балнеология и СПА туризъм

16. **Павлина Илиева**, представител на Обединение бъдеще за туризма
17. **Яна Хитова**, председател на Българска асоциация изходящ туризъм
18. **Ричард Алибегов**, председател на Българска асоциация на заведенията
  - **Павлин Петров**, съпредседател на Българска асоциация на заведенията
  - **Красимир Панов**, член на Българска асоциация на заведенията
19. **Мартин Петков**, член на УС на Сдружение „Туризъм“
20. **Гинка Шоева**, председател на Национална асоциация за детски и младежки туризъм
21. **Алекс Орешков**, зам. председател на УС на Асоциация на специализираните експерти в туристическата индустрия
22. **Иван Кирязов**, Член на Бургаска регионална туристическа камара
  - **Евелина Пулева**, Бургаска регионална туристическа камара
23. **Доц. Петър Янков**, Българско ски училище
24. **Златина Караджова**, Югоизточен съюз на екскурзоводите „Ваня Райкова“
25. **Георги Николов**, председател на Българска туристическа камара
26. **Елеонора Йосифова**, председател на Българска асоциация за алтернативен туризъм
27. **Теодора Иванова**, Българска круизна асоциация
28. **Димчо Тодоров**, председател на Българска асоциация на експертите в туризма
29. **Румен Драганов**, Български туристически съюз
30. **Любомир Попйорданов**, председател на „Планини и хора“ - асоциация на планинските водачи в България
31. **Десислава Алексова**, експерт туризъм, Коалиция „За да остане природата в България“
32. **Пламен Копчев**, председател на УС на Съюз на собствениците - к.к. Слънчев бряг
33. **Роман Еременко**, член на Съюз на хотелиерите - к.к. Златни пясъци
34. **Светла Спасовска**, пълномощник на „Златни пясъци“ АД
35. **Елена Косева**, изпълнителен директор на „Св. Св. Константин и Елена холдинг“ АД
36. **Мариян Беляков**, изпълнителен директор на „Пампорово“ АД
37. **Благовестка Томова**, представител на „Бороспорт“ АД, председател на Асоциацията на хотелиерите в к.к. „Боровец“
38. **Красимир Станев**, изпълнителен директор на Албена АД и „Приморско клуб“ ЕАД
39. **Златко Димитров**, изпълнителен директор на „Слънчев бряг“ АД
  - **Силвия Димитрова**, член на „Слънчев бряг“ АД
  - **Мария Джерекарова**, PR консулт на „Слънчев бряг“ АД
40. **Иво Маринов**, директор на Общинско предприятие „Туризъм“, Столична община, представител на Национално сдружение на общините в Република България

41. **Никола Зикатанов**, Асоциация на индустриалния капитал в България
  - **Елена Косева**, Асоциация на индустриалния капитал в България
42. **Румяна Георгиева**, парламентарен секретар на Конфедерация на работодателите и индустриалците в България
43. **Мариян Беляков**, изпълнителен директор на „Пампорово“ АД, представител на Българска стопанска камара
44. **Жулиета Серафимова**, представител на Българската търговско-промишлена палата
45. **Татяна Джилянова**, председател на Конфедерация на независимите синдикати в България
46. **Валери Апостолов**, конфедерален секретар на КТ „Подкрепа“
47. **Доц. Кръстьо Згуровски**, ръководител катедра Национална спортна академия „Васил Левски“
  - **Александър Шопов**, ръководител катедра Национална спортна академия „Васил Левски“
48. **Доц д-р Красимир Александров**, Аграрен университет – Пловдив
49. **Проф. д-р Марияна Божинова**, ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов” – Свищов
50. **Доц. д-р Марияна Янева**, Университет за национално и световно стопанство
51. **Симон Янков**, докторант в Нов български университет
52. **Доц д-р Мариана Асенова**, Софийски университет „Св. Климент Охридски“
53. **Доц д-р Кремена Никовска**, функционален декан на Университет по хранителни технологии
54. **Доц. д-р Меглена Златкова**, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“
55. **Дияна Колчева**, председател на СНЦ "Клуб на Хотелиера Несебър"

Секретариат на Консултативен съвет към министъра на туризма:

1. **Венелина Червенкова**, началник на отдел „Стратегическо планиране и продуктова политика в туризма“, дирекция „Туристическа политика“;
2. **Ваня Пеевска**, държавен експерт в отдел „Статистически анализи и прогнози в туризма“, дирекция „Туристическа политика“;
3. **Кристиана Лозанова**, младши експерт в отдел „Стратегическо планиране и продуктова политика в туризма“, дирекция „Туристическа политика“.

Гости:

1. **Доц. д-р Алексей Пампоров**, Институт по философия и социология, Българската академия на науките
2. **Проф. Веселин Петров**, ИФС-БАН
3. **Веселин Банковски**, председател НСМСБТ, експертна работна група
4. **Д-р Светлана Станева**, главен асистент ЛТУ, експертна работна група
5. **Венци Рангелов**, „Албена“ АД

Отсъстващи членове:

1. „Дюни“ АД
2. Българска стопанска камара
3. Съюз на туристическия бизнес – Банско
4. Съюз за стопанска инициатива
5. Национална асоциация Хотел, Ресторант, Кафетерия – ХоРеКа
6. Асоциация на концесионерите на морски плажове
7. ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград
8. Бургаски свободен университет
9. Университет „Проф. д-р Асен Златаров“
10. Икономически университет Варна
11. Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“
12. Асоциация на училищата по ресторантьорство и хотелиерство в България

Откриване на заседанието:

Г-жа **Марияна Николова**, *заместник-министър председател по икономическата и демографската политика и министър на туризма* поздрави всички присъстващи и каза, че Консултативния съвет е създаден с нейно решение, съгласно Заповед № Т-РД-16-309/15.09.2020 г. на основание чл. 25, ал. 4, чл. 45, ал. 1 и ал. 2 от Закона за администрацията и във връзка с чл. 6 от Закона за туризма, като постоянен консултативен орган към министъра. Министърът каза още, че ще се събират, за да обсъждат стратегически въпроси, бъдещи политики и кризисни ситуации, които предстоят за сезон 2020/2021 г. Ситуацията с КОВИД

19 не може да бъде причина, България да не бъде безопасна туристическа дестинация, мерките се спазват стриктно, така че има всички предпоставки за успешен сезон. В съвета са поканени различни аудитории, представители на влиятелни туристически организации, представители на научната общност.

Министърът съобщи, че ще се събират на заседания, он-лайн също така и в по-тесен формат. Изрази удовлетворение, че все пак е насърчен вътрешния туризъм, като статистиката от НСИ и Единната система за туристическа информация, показва че пренощуващите български граждани във всички места за настаняване през лятото на 2020 г. са над 1,44 млн., а за същия период на миналата година в местата за настаняване с 10 и повече легла те са около 1,46 млн. Разликата е малка, докато при чужденците е сериозна. В някои по-малки курортни селища по Южното Черноморие дори има ръстове на туристи от по 20 на сто, което се дължи предимно и именно на българското присъствие.

Министър Николова изрази увереност, че разчита на опита и експертното мнение на аудиторията, като уточни, че заедно ще обобщят тези резултати и ще извлекат работещите поуки, за да се проправи път на добрите практики, съобразени с условията на криза, за да се излезе от нея бавно и да се очертае добър предстоящ зимен сезон 2020/2021 и лято 2021 г.

Министър Николова представи презентация на тема „Политики за справяне с последиците от негативното влияние на пандемията от COVID-19 в сектор “Туризъм”“, в която поясни, че пандемията е подложила на безпрецедентен натиск туристическата индустрия и завършващият летен сезон бележи спад в световната индустрия до 70 на сто, а резервациите са намалени до 90 на сто. След 2010 г. до март 2020 г. сектор “Туризъм” от глобалната икономика има по-голям ръст от растежа на световния БВП. Туризмът е основен източник на заетост в световен мащаб, поради което е силно повлиян от шокове от страна на търсенето и предлагането на туристически продукти.

Според Европейската комисия ефектът в различните сектори на индустрията са 85% в хотелиерството и ресторантьорството; 85% при туроператорите и 85% при железопътните превози на дълги разстояния.

България е сред първите десет държави в Европейския съюз, които най-много зависят от туризма като процент от brutния вътрешен продукт (БВП). Тя произвежда 12% от БВП и е сравнима с други държави членки: Италия – 13% от БВП; • Словения – 12% от БВП; • Малта – 11% от БВП; • Франция - 10%.

Световната туристическа организация на ООН прогнозира загуба от 850 милиона до 1,1 млрд. евро международни туристически пристигания; загуба на приходи от износ от 910 млрд. до 1,1 трилиона долара; загуба на 100-120 милиона работни места; в риск са поставени 6 милиона работни места само в ЕС.

Министър Николова подчерта, че предприетите действия от държавите в ЕС са да се преосмисли бизнеса и оперативните модели, което е основното действие, белязало поведението на държавите от ЕС. Причината са ревизираните прогнози заради повишените рискове за здравето, които на този етап няма да доведат до почти 100% заетост през първите етапи от периода на възстановяване. Предприетите мерки са пълен рестарт на туристическия сектор.

По отношение на действията на другите държави ситуацията е следната:

- Франция обяви своя екшън план на 14 май, насочен към 9-те милиона французи, пътуващи всяка година извън страната. Още юни стартираха няколко „домашни“ кампании за популяризиране на вътрешните дестинации. Резултат – 7 от 10 човека са останали в страната.

- Италия стартира популяризиране и преоткриване на малки места и инвестиции в малки групи туристи. Приоритетни предложения са офертите за по-малки дестинации, ограничаване на масовите туристически потоци, акцентирание на безопасните услуги предлагани на клиентите. В някои области застрахователните компании се задължиха да компенсират разходите за настаняване и транспорт на италиански или чуждестранни туристи в случай на инфекция. (на примера на остров Елба).

- Гърция засили присъствието си в on-line пространството. Строго спазване на мерките за безопасност, които включват социално дистанциране, ефективно и незабавно лечение на тези, които се разболяват, проследяване на контактите. Страната използва кризата, за да преориентира предоставянето на по-скъп и качествен туризъм, с по-висока - подобрена туристическа среда, която се съчетава с богатите археологически и културни артефакти.

- Турция насочи усилията си към търсене на баланс между предлагания туристически продукт и гарантиране на здравословното състояние на пътниците/гости и на служители, работещи в туристически обекти. Сертификатът за безопасен туризъм обхваща широк спектър от мерки за безопасност, предприети по отношение на транспорта, настаняването и здравните условия както на служителите в хотелиерството, така и на туристите.

- Германия вижда в кризата от COVID-19 възможност да подпомогне своя туристически бизнес. Целта е да укрепи туризма в икономиката и да подготви целия сектор за бъдещето.

Приоритетите на Германия за туристическата политика включват достъпност - предоставяне на услуги и информация за хора с намалена подвижност и семейства с малки деца, укрепване на селския туризъм - селските региони представляват 60% от територията на Германия и 32% от капацитета за настаняване за почивка, но само приносят им е 12% от добавената стойност на туризма.

- По отношение на другите държави бяха взети следните мерки: труд и умения - конкуренцията за квалифицирани специалисти се засили в цялата икономика и оказва влияние върху развитието на туризма. Много туристически фирми регистрират намаляващ брой стажанти, сравнително висок процент на отпадане от обучение и високо текучество на персонал. Дигитализацията - все по-важен въпрос, при който предприятията се борят да не изостават. Цифровата трансформация на туризма, или Tourism 4.0, която е включена като ключов приоритет за федералното правителство в националната му туристическа стратегия с акцент върху икономическа, социална и екологична устойчивост

В следствие на практиката на европейските страни министърът отбеляза, че се акцентира върху следните генерални изводи: Безопасна и сигурна дестинация;. Преориентация към малки групи туристи. Преориентация към вътрешните пазари и потребители. Период за придобиване на квалификация и умения за бизнеса. Онлайн кампании за популяризиране на по-малко известни дестинации и услуги от сектор туризъм.

Министър Николова отбеляза, че се ползват добрите практики, които ще се надграждат, но по отношение на квалификацията и преквалификацията на персонала би искала да издигне в култ туристическите професии на средно ниво и да насърчи туристически профилираните паралелки в средните училища, което ще доведе до задържане на специалисти на такова ниво.

Министърът поддържа и друга идея по отношение на квалификацията на персонала, а именно Министерството на туризма има възможност чрез Министерството на труда и социалната политика, където има осигурени квалификационни центрове, да предостави сертификация на хора, които имат такива умения и те да бъдат признати. Като пример един помощник готвач, който минава през квалификационните центрове му се издава удостоверение, с което той става по-конкурентоспособен на пазара на труда.

Министърът заключи, че иска да популяризира професиите в областта на туризма и предвид недостига на кадри трябва да се работи в посока квалификация и преквалификация на кадрите в туризма, за да се създаде още по-качествен и конкурентоспособен продукт на пазара.

След своето експозе Министър Николова даде думата на доц. д-р Алексей Пампоров от Института по философия и социология от Българската академия на науките да представи презентация на тема „Предизвикателства пред туризма в България в контекста на глобална пандемия от Covid19“.

Доц. Пампоров благодари за поканата. Темата му бе свързана с последиците от Ковид 19, как повлиява кризата и какви са ефектите върху туризма. Във втората част от презентацията представя какви са мерките, които трябва да бъдат предприети, поради което се е свързал с част от туристическия бранш, които са му предоставили своите препоръки.

От направената презентация стана ясно, че заетостта в България традиционно е сезонна. Около 100 000 души са останали незаети хора през активния сезон. Безработицата в страната април се увеличава, след май се обръща и се възстановява пазара на труда. Трайно намаляване на инфлацията в хотелското настаняване. Лек, но непрекъснат ръст в инфлацията на ресторантите и баровете. Наблюдава се рязък скок на инфлацията при пътническите полети от началото на кризата в България. Спад на инфлацията в пакетните туристически услуги с началото на кризата в Китай.

Има усещане, че август месец пазара се стабилизира. Общия спад в индустрията относително не е голям. Технологиите дават надежди за България. Мерките на правителството акцентират върху ефектът по отношение на публичните услуги. Доц. Пампоров изрази мнение, че Не бива да има свръх очаквания към зимния сезон. Акцентът е да се мисли за подкрепа на конферентния и бизнес туризма. Според мнението на туристическия бранш:

1. Държавата закъсня с мерките. Бизнесът е много специфичен и мярката 60/40 не сработва добре. Трябва да се мисли за специфични мерки за туризма.

2. Българската банка за развитие не работи ефективно. Необходимо е да се предостави допълнителна отсрочка за кредитите.

3. Настояват за облекчаване на визовите режими за хора от трети страни.

4. Хотелите да сертифицират и да правят обучения, както е било по времето на Балкантурист.

5. Да не се налагат глоби и да не се преследват хора, които правят семеен бизнес.

Министър Николова сподели, че по отношение на мярката 60/40 е положила усилия, мярката да остане до май 2021 г., за да се запази заетостта на хората. По отношение на Българската банка за развитие е направила среща с нейни представители. Българска банка за развитие следва да си изпълнява функциите като гаранционна банка и търговските банки да финансират сектора с ниско лихвени кредити от 2-3 %. Надява се новото ръководство на банката да бъде по-гъвкаво.

Що се отнася за визити при посещението на министъра в Руската федерация е провела много срещи. Коментирало се е възстановяването на въздушните връзки. Тенденцията е много положителна. Много от руските граждани искат да се завърнат в чужбина и в България. Има и наши сънародници, които искат да пътуват за Русия. От 1 януари Руската Федерация въвежда електронната виза, която ще възстанови всички забавяния. Важно за България е да въведе цифровизацията, която много ще облекчи двустранният поток.

По отношение на субсидирането на чартърите има интерес към него. Постъпват заявления. Водят се двустранни срещи за възстановяване на границите.

Министър Николова заяви, че ще участва в он-лайн съвет, където ще се обсъждат проблемите на глобално ниво. Туризмът е една от темите. Очаква идеи от туристическия сектор, които да предложи за обсъждане на високо ниво на този съвет. След това министър Николова обяви регламент за изказвания - по един представител да се изказва от всяка организация в рамките на 3 минути и откри дискусиата.

Г-жа Карастоянова, Национален борд по туризъм, приветства формата на Консултативния съвет и благодари за активността на министъра. Подкрепя всички усилия на Министерство на туризма, които изрази в експозето министър Николова. Споделя, че в рамките на няколко месеца е несправедливо да се смята, че Министерството ще може да реши всички проблеми, натрупани от преди 15 години. Голямо предизвикателство е за всяка администрация и за този Консултативен съвет да намери правилния изход от тази ситуация. Представя на вниманието централен въпрос, свързан с необходимостта от много бърза експертна подготовка на възможността сектор туризъм да участва в процеса на финансиране на двата източника на финансиране, а именно антикризисните средства, които ще бъдат отпуснати на България, които според различни публикации варират м/у 1,5 млрд. евро и 4 млрд. евро и като вицепремиер очаква министър Николова да позиционира сектор туризъм в

програмата на България за справяне с кризата от коронавирус. Следващия източник е свързан със средствата от следващия програмен период на Европейския съюз 2021 - 2027 година.

Г-н Алибегов, Българска асоциация на заведенията, се върна към анкетата на доц. Пампоров, като сподели, че тя евентуално е правена на база хотели. Две точки от нея са притеснителни. Първо вдигане на цените в заведенията след пандемията няма, евентуално по морето може би е имало такива единични случаи. Второто притеснително нещо е тезата, че свалянето на ДДС-то нямало ефект върху бранша. Г-н Алибегов смята, че ако не беше свалено ДДС –то на време може би 70 % от заведенията за хранене и развлечения нямаше да съществуват. Мярката 60/40, по-късно трансформирана на 80/20 е спасила много хора от сектор туризъм. Той отбелязва, че мярката за ДДС няма да повлияе на потребителите и на цените, а това е мярка за бизнеса. Българската асоциация на заведенията ще подкрепя министерството във всички негови начинания.

Министър Николова, заяви, че ДДС мярката даде своя ефект. По отношение на мярката 60/40 е направено предложение да бъде удължена.

Г-н Янков, Сдружение „Българско ски училище“, благодари на министъра. Сподели, че по отношение на ски туризма, дейността им е приключила, когато е дошла кризата. Комуникацията му с партньорските организации в международен план е показала, че водещ ще бъде вътрешния туризъм. Следва да се провеждат политики, които да стимулират вътрешния туризъм. Сдружение „Българско ски училище“ има предложения в тази насока и са готови да се включат в кампанията за здравословна дестинация. Биха искали среща с министъра.

Министър Николова заяви, че ще имат възможност за експертна среща.

Г-н Иванов, Български съюз по балнеология и СПА туризъм, благодари за поканата за участие в Консултативния съвет, който ще има активна функция за в бъдеще. Заяви, че трябва да се стремят да променят техния продукт, да го издигнат на по-високо ниво и да положат усилия да превърнат България в дестинация за здравен туризъм. Смята, че пазар България е изключително важен, особено в СПА частта, където ваучерите за здравна и медицинска превенция работят в редица страни. Програмите, които е имало в предишната криза от 2008 г. по програми 55 + може да се повдигне като тема на европейско ниво, т.е. ваучери за почивки на европейски граждани в рамките на ЕС. Според него, тези пари ще стимулират най-тежко засегнатия сектор. Съвместно, под егидата на Министерство на туризма

предлага да се работи за подобряване на инфраструктурата на българските курорти. Всички тези теми ще бъдат внесени писмено в Министерство на туризма.

Министър Николова заяви, че с оглед публичност и прозрачност ще се направи секция в сайта на Министерство на туризма, където ще се качват протоколите и други материали, произлизащи от заседанията на Консултативните съвети. Така ще се вижда активността на действията.

Тя допълни, че България е целогодишна дестинация. Много ще се разчита на пътувания с коли, колела, въобще на сухоземен транспорт. Ето защо се подготвя видеоклип специално за Балканските страни, които са потенциални туристи за зимния туризъм в България.

Г-жа Колчева, СНЦ „Клуб на хотелиера Несебър“, приветства Консултативния съвет и неговото създаване. Сподели, че спадът е огромен в сектора. Основните проблеми от летния сезон са били в няколко направления:

1. Не е бил лесен достъпът до плажовете;
2. Липсвали са обособени зони за домашни любимци по плажовете;
3. Налице е било нерегламентирано диво къмпингуване;
4. Проблема с инфраструктурата в к.к. Слънчев бряг.

В тази връзка г-жа Колчева предложи или собствеността да премине към общината или да се оправи инфраструктурата в курорта.

Министър Николова заяви, че не подкрепя идеята инфраструктурата в к.к. Слънчев бряг да преминава към община Несебър. Ще се положат усилия в посока на разрешаване на този проблем.

Г-н Станков, Национална асоциация по СПА и Уелнес туризъм, отбеляза, че до 90-та година по времето на Балкантурист, България е била на първо място от Балканските страни. От 90 –та година до сега нещата са се променили негативно. Той отбеляза, че е прочел едно съобщение, в което се предлагали кредити за туризма с три годишен гратисен период и заяви, че ако това стане ще се даде стимул за работа. Хората са се променили и в сегашната обстановка се ориентират към здравето. България е богата от към природа, която се използва едва на 30 %. Неговото сдружение работи по този въпрос. Счита, че е редно браншът да се ориентира към полезна реклама. Загубите за туризма са около 460 млрд. лв. Въпросът е как те ще бъдат преодолени? Необходимо е да бъдат много внимателни.

Г-н Попйорданов, „Планини и хора“ – асоциация на планинските водачи в България, заяви, че не следва да се вземат предвид разкази за Балкантурист. Туризмът се е променил независимо дали го искат. Балкантурист няма как да се върне. Големите хотели ще трябва да измислят как ще работят в този процес. Според него позитивно тази година е факта, че малките хотели са се радвали на добро посещение, без да са ползвали маркетингова помощ от българската държава. Тази година освен да се обърне внимание на вътрешния пазар, трябва да се направи фокус върху малките дестинации. Това е големия резерв на българския туризъм, а не на българското Черноморие. Не приема критики към къмпингуващите или т. нар. диво къмпингуващи, а към дивостроящото строителство трябва да се отправят сериозните критики, което унищожи природата. Счита, че трябва да се подпомогнат фестивали и мероприятия, насочени към качеството. Туроператорите, работещи със специализираните видове туризъм са загубили 95 - 100 % от своя бизнес тази година. Трябва да се насочи вниманието към нови изложения и нови пазари, които търсят качеството. Приветства формата на съвета да стане публичен, за да може Консултативния съвет да бъде прозрачен и работещ и полезен както за българския туризъм, така и за министерството.

Г-жа Илиева, Обединени бъдеще за туризма, сподели, че нейната организация се състои 99% от туроператори за изходящ туризъм. Изрази мнение, че се работи лошо с български хотели и конкретното ѝ предложение е да има целенасочена политика, относно формирането на пакетни цени за българските туристи и по-добро взаимодействие между хотелиерите и туроператорите.

Министър Николова заяви, че за нея браншът е единен. Всички в него са значими, няма приоритетност, публичността ще бъде достъпна. Всички добри предложения и статистики ще бъдат публикувани на сайта на Министерство на туризма. България ще се промотира като безопасна и здравословна дестинация, което е единственото спасение за сектор туризъм. По отношение на пътуванията няма добри показатели. Трябва да се насърчават българите за вътрешни пътувания.

Г-н Тодоров, Българска асоциация на експертите в туризма, повдигна въпроса, относно инфраструктурата на пътя Бургас – Созопол, който е централен път за Южното Черноморие, където на няколко нива пътя е пропаднал. Също така спомена, че положението на централния път към Слънчев бряг е в същото положение. Г-н Тодоров сподели, че държавата по време на пандемия, когато не идват много чужденци в България може да си позволи да подобри инфраструктурата. Даде за пример, че в Гърция и Хърватия, като

конкурентни туристически на България страни, нямат основен път, като този за Южното Черноморие, който да е в такова лошо състояние.

Освен това по отношение на руските туристи, г-н Тодоров предлага да се открие ферибот м/у Русия и България, през който руските туристи да могат да пристигат с колите си без да имат нужда от въздушен превоз. Според него отварянето на линия м/у двете страни е добра идея в условията на криза. Друг основен проблем, който г-н Тодоров изтъкна е необходимостта да се обърне внимание на обучението на кадрите. Г-н Тодоров вижда невъзможност и нежелание у хотелиерите, инициативата в това начинание е много малка.

Министър Николова отбеляза, че ще бъдат информирани компетентните институции, в частност Министерство на транспорта, по отношение на възможностите за морски транспорт, както и за национална пътна инфраструктура, по отношение на националните пътища. Тя сподели, че там където става въпрос за областни управители и кметове се водят допълнителни разговори. Има бележки в тази посока, има въпроси и разговорите продължават.

Г-жа Горанова, Асоциация на българските туроператори и туристически агенти, сподели, че е изпратила техните искания. Повдигна темата, относно инфраструктурата защо никой не засяга темата за жп транспорта. И в презентацията не била засегната.

Министър Николова отговори, че това е чудесно предложение. Ще се инцира среща с Министерство на транспорта, по отношение на жп транспорта, неговата инфраструктура и модернизация.

Г-жа Пулева, Бургаска регионална туристическа камара, сподели идеята, Министерство на туризма да инцира създаване на контролна група, която да проверява преди и след сезона туристическите обекти. Тя заяви, че туристическите обекти са с лоша инфраструктура и са трудно достъпни. Като пример даде пещера Снежанка, до която не може да се стигне с кола. В по - голямата част от обектите няма намаления за организирани групи. Трябва да се остане на вариант с индивидуални туристи. Ако ще се работи четири сезона Министерството на туризма трябва да осъществява контрол над туристическите обекти.

Министър Николова, заяви, че част от тези туристически обекти са под егидата на Министерство на културата, така че стратегически ще се работи по въпроса.

Г-н Щерев, Българска хотелиерска и ресторантьорска асоциация, приветства създаването на Консултативен съвет, което да бъде място за аргументирани решения. Смята,

че това трябва да бъде поведението на един министър. Надява се на неговата активност. Като проблеми посочи:

1. Банките, за които не е оптимист. От проведената последна среща с тях преди месец нищо не се променило. На бранша са необходими оборотни средства, така че Българската банка за развитие трябва да помогне чрез търговските банки на бизнеса.

2. Министерство на труда и социалната политика не работи, не се мисли в посока за сезонните кадри. Предлага мярката 60/40 да бъде удължена до 30 юни 2021 г.

На среща с туристическите агенти от к.к. Златни пясъци е било споделено мнението, че не знаят дали ще имат полети. Другата тема е била нотификацията на чартърите с 35 евро, които те към момента не включват към намаляването на цените, защото не са сигурни какво ще се получи. Той е уверил колегите си, че в лицето на министъра на туризма това ще бъде постигнато.

3. Г-н Щерев постави въпрос към Министерство на външните работи, което е наложително да премине към издаване на он-лайн визи.

4. Що се отнася до концесиите на плажа, още от сега трябва да има информация дали ще бъдат намалени концесионните такси, за да се коригират цените на плажните принадлежности.

5. По въпроса за ваучерите за почивка още от сега да се вземат мерки, едновременно и за ваучерите за храна и за почивка. Дали ще бъдат използвани ваучерите за здравен туризъм, за планински или за еко туризъм това всичко се отнася за здраве.

Министър Николова отбеляза, че е отправила препоръки към министъра на икономиката, като принципал на ББР и осъществяваната от тях политика. Разчита се на кредитирането на бранша. Като засегнат бранш нито една банка не иска да придобие хотели, заведения или къщи за гости, а да се подпомогне бизнеса да излезе от кризата.

Изразено е предложение да бъдат препотвърдени визите на руснаците за още една година. Има желание от страна на руски граждани да посетят България през ноември и декември, не само през летния сезон.

Министър Николова заяви, че ще се обединят и надградят всички добри предложения. Експертния съвет, който ще подпомага работата към Консултативния съвет ще детайлизира тези идеи и ще предложи конкретни решения.

Г-жа Караджова, Югоизточен съюз на екскурзоводите „Ваня Райкова“, изказва мнение, че голяма част от тях не са работили от месец октомври 2019 г. Очаква да бъдат предприети конкретни действия към екскурзоводите и планинските водачи, предвид че самата процедура по ОПИК 2014-2020 е в ресора на Министерство на икономиката.

Министър Николова заяви, че има забавяне по тази тема. Условието за финансиране се съгласуват. Също така съществува недопустимост за получаване на средства от физически лица. Търси се решение по темата.

Г-жа Шоева, Национална асоциация за детски и младежки туризъм, сподели, че в нейната организация за детски и младежки туризъм членуват туроператорски фирми, които са спрели дейността си на 100%. Министерството на образованието е забранило всякакви пътувания на деца и ученици.

Министър Николова я прекъсна и сподели, че вече е отменена заповедта, касаеща пътуванията.

Г-жа Шоева изрази притеснение, че са приети промени в Наредба № 10, които Министерството на образованието направи с техни усилия, която не действа, тъй като съгласуванията са разнопосочни.

Министър Николова заяви, че изобщо не е съгласувана.

Г-жа Шоева изрази мнение, че Наредбата не върши необходимата работа и този сектор е в процедура на фалит. Не могат да се възползват от никакви финансови мерки. Как да се отворят туристически пътувания с обща цена. Съществува обща психоза, в следствие на пандемията от Ковид 19. Молбата и е да се направи среща с Министерство на образованието, с Асоциацията на родителите, за да може да се промени ситуацията.

Другият въпрос, който тя посочи е разработване на ваучерна система за подпомагане на пътуванията и изнесените обучения на деца и ученици. Смята, че така финансово ще се стартират пътуванията, а от друга страна ще се подпомогне и туроператорския бизнес.

Министър Николова направи предложение да се налага като браншова позиция децата да излизат сред природата. Браншът много ще ѝ помогне ако и той апелира, че България е здравословна и безопасна дестинация.

Тя заяви също, че Министерство на образованието отмени заповедта, като се очаква и социализиране на този акт. Трябва да се преодолее пандемията и нагласата в обществото към

нея и да не се стресират туристите. Също така изказа мнение, че конферентния, конгресния и културния туризъм следва да се развиват.

Проф. Божинова, Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов, изказа благодарност от всички поканени висши училища в областта на туризма за поканата в Консултативния съвет и сподели, че заедно с колегите от УНСС ще представят в писмен вид определени предложения.

Министър Николова отговори на свой ред, че и тя като преподавател ще разчита на конкретни предложения и особено за квалификацията на кадрите.

Г-жа Томова, „Бороспорот“ АД, също благодари от името на зимните курорти за активността и съпричастността. Конкретния ѝ въпрос в случая е за своевременното удължаване на мярката 60/40, тъй като предстои зимния сезон.

Министър Николова заяви, че официално е заявила, че мярката ще бъде до края на годината и е предложила тя да продължи до месец май 2021 г. Също така тя ще се стреми, както г-н Щерев предложи, мярката да бъде удължена до месец юни. Ще работи в посока да бъде удължена до 15 юни, но всички зависи от финансовото министерство. Тази мярка ще продължи и Министерството на туризма ще подкрепя заетостта в бранша.

Министър Николова призова колегите да насочат усилията си в подготовка на зимния сезон. Спомена, че с трите зимни курорта ще организира отделна среща. Ще разчита и на рекламата, насочена към Балканските страни, която ще бъде излъчена през социалните канали. Тя сподели, че във видеоклипа са използвани чудесни кадри, които са били предоставени от туристическия бранш. В момента рекламата се разработва от специалисти. С нея ще се приканват и чужденците да посетят България, не само наши сънародници.

Г-н Еременко, Съюз на хотелиерите, к.к. „Златни пясъци“, заяви, че за съжаление има обща помощ за туристическия бранш и туроператори, но за хотели няма. Сподели, че би искал да се има предвид и да се съобразяват с приходите на хотелите. Мярката 60/40 би искал да се удължи. Сезонните хотели ще освобождават своите кадри. Много от тези хора нямат право да се регистрират на трудовата борса и ще напуснат бизнеса. Би било добре ако е възможно и те да имат право на обезщетения от трудовата борса.

Министър Николова заяви, че на тази маса седят собственици и хотелиери, които не са освободили своя персонал, за което им благодари и че въпреки тежката криза осигуряват заетост. Мярката 60/40 ще продължи като 80/20. По отношение на предстоящ зимен и летен

сезон очаква конкретни екшън мерки от бранша. За лятото трябва да се работи още от месец септември. Приканва бранша да се концентрира за мерки и да ги предостави в писмен вид.

Г-жа Алексова, Коалиция „За да остане природата чиста“, сподели, че не ѝ се иска мерките да са насочени само към зима и лято. Има всички предпоставки България да е целогодишна туристическа дестинация. Предлага да се работи и за малките места за настаняване от семеен тип. Това са новите тенденции за търсене. Усилията да се разширят. Министерството на туризма има стратегия за устойчиво развитие в туризма, която трябва да се промени, съобразно новите условия. Българска туристическа камара и коалиция „Да запазим природата чиста“ са се обединили около общи позиции и нормативни актове, за да намерят баланс. Ръководството на организациите се е променило, но може да се продължи да се работи в тази посока. Предлага да изпрати документа, с който министър да се запознае.

Министър Николова потвърди, че стратегията за устойчиво развитие в туризма е неактуална и категорично трябва да се актуализира, спрямо това в какви условия се намира туризма. Също така допълни, че ще се търсят баланс и решения, ще се говори за четири сезона. Насърчава се вътрешния туризъм, селския и планинския туризъм. В тази посока браншът е гъвкав. По предварителни данни до 31 октомври малките места за настаняване /семеини хотели и къщи за гости/ са напълно заети. Но не може да се пренебрегват големите хотелиери. Има много икономически мерки за над 2 млрд лв., за малкия и среден бизнес също има мерки. Има над 700 млн. мерки с директно финансиране и други за дофинансиране и кредитиране. На нито една банка не ѝ трябва хотели, къщи за гости или ресторанти, а работещ бизнес. Министър Николова сподели, че е изпратила конкретно писмо по този въпрос с конкретни предложения и ги е обявила предишния ден в медиите.

Г-жа Асенова, СУ „Св. Св. Климент Охридски“, благодари за възможността да бъде на този съвет. Сподели, че без да отрича значението на средното образование и подготовката на кадри в туризма, би искала да обърне внимание на един проблем от години, а именно министерството на образованието непрекъснато всяка година намалява местата за специалност Туризм. В Софийския университет има отпуснати само 30 места за държавна поръчка туризм. В сектор Туризм има достатъчно хотели и туристически агенции, но ние не сме в състояние да удовлетворим търсенето.

Министър Николова попита дали има интерес от студентите, тъй като много от тях са се насочвали към хуманитарните професии. Смята, че трябва да се насърчат младите хора да се насочат към конкретни професии като туризма.

Г-жа Асенова, заяви, че като изключва тази година, по техни наблюдения търсенето е 5-6 души за едно място. Би искала да има втора среща с министъра, тъй като Софийския университет „Св. Св. Климент Охридски“ е в изпълнение на научна програма „Културно наследство“, от което има резултати, разписани препоръки, с които да се подпомогне насърчаването на културното наследство.

Министър Николова призова, бранша да се обедини и да наложи искането, че има нужда от кадри и в средното и във висшето образование.

Г-н Тодоров, Българска асоциация на експертите в туризма, допълни, че неговата асоциация е между теорията и практиката и акцентира на тезата, че ръководителите на предприятията имат нужда от висше образование. Спомена, че има политици, които казвали че има нужда от туристически кадри на средно ниво, но това не е вярно, тъй като на управленски позиции има нужда от кадри, които завършват висшите учебни заведения. Смята, че популяризирането на висшето образование е в прерогативите на държавната власт и че има нужда от висши кадри на мениджърско ниво.

Министър Николова призова да се направи всичко възможно, за да се наложи тезата, че висшият мениджърски еталон не е за подценяване и е изключително важен.

Г-н Тодоров изрази мнение, че нормативната наредба е била изменена и нивото за някои туристически професии е било много свалено.

Министър Николова поиска писмено да ѝ се предостави този материал по темата.

Министър Николова благодари на участниците за тяхната диалогичност, конструктивност, полезност и добронамереност в изказванията им и най-вече за подкрепата, която получава като министър на туризма. Сподели, че не е лесно в тази ситуация да си министър на туризма, но благодарение на нейния опит и познаването на проблемите на бранша би искала да изкаже и своите критики, да надгради това, което е направено в Министерството на туризма, но и това, което не е направено. Очаква да бъдат входирани писмените предложения от бранша. Увери, че експертният съвет в Консултативния съвет е постоянно действащ.

В заключение **Министър Николова** изрази оптимизъм за предстоящия зимен сезон като разчита на спешни и конкретни мерки в стратегически план за разработване на програма за възстановяване на туризма за 3 годишен период. Също така разчита на висшите учебни

заведения. Има възложени задачи и към БАН за конкретни анализи и потвърди, че продължава да се работи по рекламата.

Министър Николова закри заседанието.